

Hyödynnä Fimean avoimia tietotuotteita

Iäkkäiden lääkityksen tietokanta (Lääke75+), Kansallinen riskilääkeluokitus ja lääkkeiden käytön indikaattoritiedot tukevat päätöksentekoa terveydenhuollon arjessa.

© GettyImages/Irina_Strelnikova

Fimean tavoite on olla ensisijainen lääketiedon lähde Suomessa ja aktiivinen päätöksentekoa tukevan tiedon tuottaja. Lääke75+ -tietokanta sekä Kansallinen riskilääkeluokitus tarjoavat terveydenhuollon ammattilaisille konkreettista tukea lääkitysturvallisuuden edistämiseen. Fimean indikaattoritietoja voi hyödyntää hyvinvointialueiden lääkeshoidon ja -huollon kehittämisessä. Tietotuotteita ylläpidetään ja päivitetään jatkuvasti, ja ne ovat kaikille avoimesti saatavissa.

Lääke75+ -tietokanta tukee iäkkäiden lääkehoitoja

Lääke75+ -tietokanta sisältää tiedon yleisimpien perusterveydenhuollossa käytettävien lääkkeiden tai niiden yhdistelmien soveltuvuudesta 75 vuotta täyttäneille. Mukana on yhteensä lähes 500 lääkeainetta.

Tietokannan luokitus ja suositustekstit on laadittu konsensusmenetelmällä iäkkäiden lääkehoidon ammattilaisista koostuvassa työryhmässä. Tietokannan sisällössä on huomioitu yleisesti käytössä olevat kansainväliset vältettävien lääkkeiden kriteeristöt (muun muassa Beers, STOPP/START, EU(7)-PIM, Ruotsin iäkkäiden hyvän lääkehoidon indikaattorit) sekä viimeisin julkaistu tutkimustieto.

Lääkeainekohtainen suositusteksti kertoo lääkkeiden käytössä huomioitavista asioista, kuten käyttörajoituksista, sopivasta lääkeannoksesta sekä haitta- ja yhteisvaikutuksista. Tietokanta luokittelee lääkkeet neljään luokkaan: sopii iäkkäille (luokka A, tunnusväri vihreä), tutkimusnäyttö tai

käyttökokemus iäkkäillä on toistaiseksi niukkaa tai lääkkeen teho on vähäinen (luokka B, tunnusväri harmaa), soveltuu varauksin iäkkäillä (luokka C, tunnusväri keltainen) ja välttä käyttöä iäkkäillä (luokka D, tunnusväri punainen).

Vältettäviksi lääkkeiksi on luokiteltu ne lääkeaineet, joiden haittavaikutusriski ylittää tavallisesti hoidosta saatavan kliinisen hyödyn iäkkäissä väestössä, ja joita tulisi siksi käyttää vain erityistapauksissa. Varauksin käytettäviin kuuluvat sellaiset lääkeaineet, joiden käytössä tulee erityisesti huomioida ikääntymisen vaikutukset lääkkeen annokseen tai ottotiheyteen. Lääkeaineiden suositustekstit sisältävät myös tietoa merkittävimmistä haittavaikutuksista.

Tietokannalla pyritään tukemaan ikäänntyneiden lääkehoitoihin liittyvää päätöksentekoa ja lääkitysturvallisuutta.

Kansallinen riskilääkeluokitus auttaa lääkitysriskien hallinnassa

Huhtikuussa 2023 julkaistu Kansallinen riskilääkeluokitus sisältää tietoa lääkkeistä, joiden oikeaan ja turvalliseen käyttöön tulee kiinnittää erityistä huomiota. Lääkkeet eivät välttämättä aiheuta enempää vaaratilanteita kuin muut lääkkeet. Ne voivat kuitenkin virheellisesti käytettyinä aiheuttaa vakavia seurauksia, jotka ovat estettävissä ja lievennettävissä asianmukaisella lääkehoidon suunnittelulla ja toteutuksella.

Lääkkeiden riskit perustuvat pääasiassa lääkkeen ominaisuuksiin (esimerkiksi lääkkeen kapea terapeutinen leveys), tai puutteisiin tai inhimillisiin virheisiin lääkkeen asianmukaisessa käytössä tai hoidon toteuttamisessa.

Luokitus on laadittu Fimean johtamassa monialaisessa työryhmässä yhteistyössä Asiakas- ja potilasturvallisuuskeskuksen kanssa. Luokitus ei huomioi esimerkiksi yksittäisiä potilasryhmiä (esimerkiksi lapset tai raskaana olevat) tai vain tietyissä erikoistuneissa toimintaympäristöissä, kuten leikkaussaleissa käytettäviä lääkkeitä. Reseptilääkkeiden lisäksi riskilääkkeiksi on luokiteltu tiettyjä itsehoitovalmisteita, kuten tulehduskipulääkkeet ja parasetamoli.

Kansallinen riskilääkeluokitus auttaa terveydenhuollon ammattilaisia tunnistamaan lääkkeitä, joiden käyttöön liittyy tavanomaista enemmän riskejä, ja huomioimaan keskeisimmät näihin lääkkeisiin tai lääkehoitoprosessiin liittyvät riskit. Suomessa raportoidaan vuosittain yli 50 000 lääkitykseen liittyvää vaaratapahtumaa. On arvioitu, että näistä suoraan vältettäviä olisi ainakin kolmannes. Riskilääkeluokituksesta voidaan auttaa vaaratapahtumien ennaltaehkäisyssä.

Riskilääkeluokituksesta voidaan auttaa vaaratapahtumien ennaltaehkäisyssä.

Indikaattoritiedot tukevat hyvinvointialueiden lääkehuollon kehittämistä

Fimea tuottaa vuosittain seurantatietoa iäkkäiden lääkehoidoista ja -kustannuksista niin sanottujen indikaattorien avulla. Niiden tietopohjana käytetään Kelan reseptirekisterin tietoja korvatuista ja ei-korvatuista reseptilääkeostoista.

Indikaattoritiedoilla seurataan monilääkittyjen (kymmenen tai useampi eri lääke käytössä vuoden aikana) ja vältettäviä lääkkeitä käyttävien osuutta (Lääke75+ -tietokannan D-luokka) 75 vuotta täytäneessä väestössä. Sekä monilääkitys että erityisesti vältettäviksi suositeltujen lääkkeiden käyttö voivat lisätä lääkitykseen liittyviä riskejä ja terveyspalveluiden käyttöä sekä siten myös hoitokustannuksia ilman lisääntyviä terveyshyötyjä.

Indikaattorin avulla seurataan myös 75 vuotta täyttäneen väestön keskimääräisiä reseptilääkekustannuksia. Lisäksi seurataan kaikkien reseptilääkkeiden käyttäjien lääkevaihdon sivuuttamisesta aiheutuneita kustannuksia, eli kuinka paljon määritellystä viitehinnasta poikkeavien lääkkeiden käyttö aiheuttaa ylimääräisiä kustannuksia vuositasona.

Avointa tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeisiin

Lääke75+ -tietokannan sisältö on yhdistetty Fimean lääkehakuun. Kansallinen riskilääkeluokitus on tällä hetkellä saatavissa Fimean verkkosivuilla, ja myös se yhdistetään vuoden 2023 aikana Fimean lääkehakuun. Lääkkeiden käyttäjien ja heidän omaistensa on kuitenkin muistettava, että lääkeshoidon voi aloittaa, muuttaa tai lopettaa vain yhteisymmärryksessä hoitavan lääkärin kanssa.

Tietotuotteiden avoin lisensointi mahdollistaa tietosisältöjen hyödyntämisen erilaisten sovellusten kehityksessä. Tietosisältöjä kehitetään siten, että jatkossa niiden suora integroiminen potilastietojärjestelmiin ja muihin päätöksenteon tukijärjestelmiin on mahdollista. Jo nyt muutamat toimijat ovat sisällyttäneet Lääke75+ -tietosisällön omiin tuotteisiinsa.

Indikaattoritiedot ovat saatavilla hyvinvointialueittain THL:n Sotokuva-palvelussa. Indikaattoritiedon kokonaisuutta jatkokehitetään parhaillaan osana lääkeasioiden uudistusta. Myös uudet tietotekniset alustaratkaisut mahdollistavat jatkossa sekä tietojen paremman reaaliaikaisuuden että visualisoinnin.

Fimean tekee jatkuvasti yhteistyötä myös muiden viranomaisten kanssa. Yhdessä Kelan kanssa on julkaistu sovellus, jonka avulla voi tarkastella lääkekustannusten alueellista ja valtakunnallista kehittymistä sekä avo- että laitoshoidon lääkitystietojen osalta. Vaikka sovellus on tarkoitettu erityisesti lääkealan viranomaisille, on se muiden Fimean tietotuotteiden tapaan kaikille avoimesti saatavilla.

Vastaavia sovelluksia on suunniteltu kohdennetummin myös yksittäisten lääkeaineryhmien käyttöä koskien. Esimerkiksi mikrobilääkkeiden tehon heikentyminen eli antibioottiresistenssi on maailmanlaajuinen ongelma ja terveydenhuollon lisääntyvä haaste, jonka myös maailman lääkärijärjestö WHO on julistanut yhdeksi suurimmista terveysuhkista. Lääkealan viranomaisena Fimea pyrkii osaltaan edesauttamaan antibioottiresistenssiä vastustavia toimia.

Lue lisää

[Iäkkäiden lääkityksen tietokanta Lääke75+](#) (Fimea.fi)

[Kansallinen riskilääkeluokitus](#) (Fimea.fi)

[Sotokuva-palvelu](#) (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, sotokuva.fi)

[Kulutustietoa lääkkeistä](#) (Kela, laaketieto.kela.fi)

Kuuntele

[Sic! Puheenvuoro -podcast: Miten taklata lääkeshoidon riskit?](#)

Juho Wedenoja

LKT, dosentti, silmätautien erikoislääkäri, terveydenhuollon erikoislääkäri, liikennelääketieteen erityispätevyys

Kehittämisyllilääkäri, Fimea

Jasmin Paulamäki

Proviisori

Tutkija, Fimea

Elsi Similä

TtM, farmaseutti, AmO

Projektipäällikkö, Fimea

Johanna Jyrkkä

FaT, TtM, dosentti

Tutkimus- ja kehittämisasiantuntija, Fimea

